

Motivacije Za Prenehanje Najdaljše Vojne 20. Stoletja - Vojne Proti Drogam*

“Če bi nam država predpisovala zdravila in dieto, bi bilo za naše telo poskrbljeno tako kot za našo dušo. Tako je bilo sredstvo za bljuvanje nekoč v Franciji prepovedano zdravilo in krompir prepovedana hrana.”

Thomas Jefferson (1782)¹

I.

Navidez je vojna proti drogam boj proti “nevarnim” drogam. Vendar pa so substance, ki jih imenujemo “droge”, preprosto produkti narave (na primer listi koke) ali pa izum človeka (npr. valium). Gre za materialne objekte: liste, tekočine, prah in tablete. Kako se torej lahko človek bojuje proti drogam? Treba je biti slep, da ne razumeš, da gre pri vojni proti drogam za metaforično vojno; kakor v vseh vojnah gre tudi pri tej za agresijo nekaterih ljudi proti drugim ljudem. Vendar pa uničenje, ki ga prinaša ta vojna, ostaja prikrito, ker po eni strani moderni človek zavrača spopad s tem, kar droge so, in po drugi strani zaradi skrbi politikov, da izkoristijo to zavračanje. Za besedo “droga” bi mislili, da je del znanstvenega besednjaka, vendar je danes v resnici pomembnejši del političnega besednjaka. To nam pove, da takšne stvari, kot bi bila “nevtralna” droga, ni. Droga je ali dobra ali slaba, učinkovita ali neučinkovita, zdravilna ali škodljiva, legalna ali ilegalna. In to je razlog, zakaj uporabljamo droge obenem kot medicinsko orodje boja proti določenim boleznim in kot grešnega kozla v boju za osebno varnost in politično stabilnost.

Če nas zgodovina sploh česarkoli uči, je to to, da imajo ljudje potrebo po združevanju v skupine in da je žrtvovanje grešnih kozlov pogosto nepogrešljivo sredstvo za ohranitev socialne kohezije med člani teh skupin. Racionalna analiza prave narave grešnega kozla ni možna, ker se ga doživlja kot utelešenje zla. Ker grešni kozel predstavlja zlo, je naloga dobrega državljana, da ga sovraži in izobči iz skupnosti, ne pa da ga razume. Poskusi, da bi analizirali in razumeli to ritualno očiščenje družbe

* Pričujoče besedilo je del zbornika “I. costi del proibizionismo sulle droghe”, ki bo izšel v slovenskem prevodu pri založbi TAXUS, z naslovom “Cena prohibicije na droge”. Uredništvo se zahvaljuje založbi TAXUS, ki je besedilo prijazno odstopila za revijalno objavo.

¹ T. Jefferson, “O državi Virginia” (1781), v A. Koch in W. Peden (ur.), “Življenje in izbrana dela Thomasa Jeffersona” (New York, Modern Library, 1944), str. 275.

² T.S. Szasz, **“Proizvodnja norosti: Komparativna študija inkvizicije in Gibanja za duševno zdravlje”** (New York: Harper & Row, 1970), str. 242-275.

³ R. Bourne, **“Radikalna volja: Izbrani eseji, 1911-1918”** (New York: Horizon Books, 1977), str. 360.

⁴ Za sistematičen razvoj te teze glej v T. S. Szasz, **“Ceremonialna kemija: Ritualno preganjanje drog, odvisnikov in razpečevalcev”** (Garden City, New York: Doubleday, 1974).

preko žrtvenih kozlov, veljajo za nezvestobo ali napad na “trdno večino” in njene interese.

Menim, da je (ameriška) “vojna proti drogam” le še ena oblika starodavne strasti človeške skupnosti “očistiti” se “nečistoč” z uprizarjanjem predstav preganjanja grešnih kozlov.² V preteklosti smo bili priča religioznim ali svetim vojam proti narodom, ki so izpovedovali napačno veroizpoved; v polpreteklosti smo bili priče rasnim ali evgeničnim vojam proti narodom z napačno genetsko zasnovno. Danes smo priča terapevtski in zdravniški vojni proti osebam, ki uporabljajo napačne droge.

Ne pozabimo, da je moderna država politični aparat, ki ima monopol nad vojno: izbira si sovražnike, jim napove vojno in vleče dobičke iz posla. S tem samo ubujam klasično pripombo Randolpha Bourna, da je “vojna zdravje države. V družbi avtomatično sproži nezadržne želje po uniformnosti in strastnem sodelovanju z vlado, da bi prisilili k poslušnosti manjšinske skupine in posameznike, ki jim manjka črednega nagona”.³ Ne smemo tudi pozabiti, da je le pred 50 leti Hitler naščuval svoje ljudstvo proti Židom (s tem, da jim je “pojasnil” različne razloge, zakaj so Židje nevarni Nemcem kot posameznikom in Nemčiji kot celoti). Milijoni Nemcev, med njimi pomembne osebnosti iz znanosti, medicine, prava in medijev, so verjeli v realnost “židovske nevarnosti”. Ljubili so podobo tega rasnega mita, čutili so se vzvišeni zaradi naraslega samospoštovanja in bili prevzeti nad možnostjo “očiščenja” naroda “rasnih nečistosti”. Danes v Nemčiji le malokdo še verjame v mit o “židovski nevarnosti”, čeprav ima ta sprememba kaj malo opraviti z raziskavami ali nedavnimi znanstvenimi odkritji o problemu “židovske nevarnosti”.

“*Mutatis mutandis*”. Vsak ameriški predsednik od Johna F. Kennedyja naprej in številni drugi ameriški politiki so nahujskali ameriško ljudstvo - in seveda ljudstva vsepovsod - proti “nevarnim drogam”, s tem da so razložili različne načine, kako te droge ogrožajo Američane kot posameznike in kot nacijo. Milijoni Američanov, med njimi pomembne osebnosti znanosti, medicine, prava in medijev, verjamejo v realnost “nevarnosti drog”. Ljubijo podobo tega farmakološkega mita in se navdušujejo nad možnostjo, da bi narod očistili ilegalnih drog. Na kratko, smo sredi “terapevtske” vojne proti “drogam” ter proti ljudem, ki jih prodajajo, in ljudem, ki jih kupujejo⁴.

II.

Velika napaka je gledati na moderno kontrolo drog tako kot nanjo gleda večina in kot bi želeli predlagatelji le-te, da bi jo videli, torej kot na ukrepe, podobne tistim, katerih namen je, denimo, preprečiti širjenje tifusa z onesnaženo vodo ali hrano. Namesto da bi nadzor slonel na objektivnih temeljih (tehničnih in znanstvenih), se zdi, kot da nadzor nad drogo danes temelji na religioznih in političnih postavkah (družbeni rituali). V tem kontekstu ne smemo pozabiti, da se le s težavo lahko spomnimo snovi ali vedenja, ki kadarkoli in kjerkoli v zgodovini ne bi bila prepovedana, in tega, da je prohibicija za tiste, ki so verjeli vanjo, veljala za racionalno in ustrezno. V nadaljevanju sledi kratek (in nepopoln) seznam takšnih prohibicij s kratkimi komentarji.

Židovski predpisi o prehrani, navedeni v Stari zavezi, prepovedujejo uživanje številnih užitnih substanc. Četudi danes te predpise često upravičujejo s higienskimi razlogi, nimajo nobene zveze z zdravjem; nasprotno, opraviti imajo s svetostjo, s spoštovanjem Boga, s ciljem pridobiti si Njegovo milost. S poveličevanjem tistega, kar v spoštovanju do boga smemo in česar ne smemo jesti, pravi verniki spremenijo vsakodnevne dogodke (na primer rakov koktail) v dejanja, ki imajo v duhovnem smislu opraviti z življenjem in smrtjo. Podobni prehrabeni predpisi so značilni tudi za druge religije - denimo muslimanom je prepovedano jesti svinjino, hindujcem pa govedino. Nekatere religije prepovedujejo oziroma prepisujejo določene pijače; židovsko-krščansko versko obredje zahteva uporabo alkohola, ki ga Koran prepoveduje.

Tako kot pijača in hrana je tudi spolnost osnovna človekova potreba, katere prakticiranje strogo nadzorujejo običaji, religija in zakoni. Med oblikami seksualnih aktivnosti, ki so bile ali so še vedno prepovedane, najdemo: masturbacijo, homoseksualnost in heteroseksualne odnose izven zakona; heteroseksualne odnose, katerih edini nemen je spolni užitek; seksualni odnos z uporabo kondomov, diafragem ali drugih "umetnih" sredstev za kontrolo rojstev; negenitalne heteroseksualne odnose, incest in prostitucijo. Skoraj dvesto let - in še tudi globoko v 20. stoletje - je zloraba samega sebe (kakor so imenovali masturbacijo) veljala z medicinskega in moralnega vidika za največjo grožnjo človeštvu. Zaposlenost s samozlorabo, tako na popularnem kot znanstvenem nivoju, je zamenjala zaposlenost z zlorabo drog.

Verbalni ali slikovni prikazi določenih idej ali podob so verjetno eden prvih produktov človeške inventivnosti, ki jih je prepovedovala človeška inventivnost. Takšno vedenje ima svoje korenine tudi v religioznih ritualih, zgled za to pa najdemo v židovski prepovedi slikanja podobe Boga in torej tudi človeka, ki je ustvarjen po Njegovi podobi. Prav zato pred moderno dobo ni bilo židovskih slikarjev in kiparjev. Vzporedno s pojavom laične literature je cerkev prepovedala prevode biblije v "vulgarne" jezike. Tako je v 15. stoletju imeti angleški prevod Biblije veljalo za podoben prekršek, kot je danes imeti heroin, s to razliko, da je bila kazen smrt na grmadi. Od takrat so sledile različne vrste prohibicije, vezane na pisano ali govorjeno besedo ali slike, na primer: preklinjanje, herezija, subverzija, vstajništvo, obscenost in pornografija. Te prohibicije so bile uvedene s tako institucionaliziranimi intervencijami, kot so denimo Rimokatoliški indeks prepovedanih knjig (Index librorum prohibitorum), Comstockovi zakoni (v ZDA), nacistično sežiganje knjig in cenzorska politika raznih totalitarnih režimov.

Denar, naj bo v obliki dragocenih kovin ali papirja, je naslednji človeški izum, ki je bil v teku zgodovine pogosto prepovedan. Četudi ZDA veljajo za steber svetovnega kapitalizma, je bilo tam še pred kratkim prepovedano imeti zlato. Imeti zlato (razen v obliki osebnega okrasja) je seveda prepovedano v vseh komunističnih deželah; enako velja za pretok papirnatega denarja preko državnih meja. Prepoved odušitva je globoko zakoreninjena v vseh krščanskih in muslimanskih religijah. Na zaračunavanje kakršnihkoli obresti se je pogosto gledalo kot na nekaj zlega, kar je treba prepovedati; v drugih časih je bilo prepovedano le zaračunavanje "prekomernih" obresti, ki jim pravimo "oderuške". Današnje obresti, ki jih zaračunavajo ali plačujejo ameriške banke, bi v srednjem veku

zagotovo veljale za oderuške.

Četudi so bile v antičnih časih igre na srečo zelo razširjene in dovoljene, so v krščanskem svetu veljale za greh in bile zato prepovedane. Kockanje kot dejavnost privatnega podjetja je v večini držav ZDA šteto za kaznivo dejanje, če pa ga organizira država, ki igralcem nudi mnogo manjšo možnost dobička, velja za plemenito dejanje pod pokroviteljstvom same vlade.

Na kratko, ni ne snovi ne človekovega vedenja, ki ne bi v določenih okoliščinah veljalo za "nevarno" ali "škodljivo" Bogu, kralju, javnim interesom, nacionalni varnosti, fizičnemu ali duševnemu zdravju in bilo zato prepovedano s strani cerkvenih oblasti, medicine, zakona ali psihiatrije. V vseh primerih teh prepovedi se soočimo z določenimi ceremonialno-ritualnimi pravili, racionaliziranimi in opravičevanimi na pragmatično-znanstveni podlagi. Značilno je učenje, da takšne prepovedi ščitijo zdravje in blaginjo posebno ranljivih posameznikov ali skupin. V resnici pravila ščitijo blaginjo - ali integriteto - skupnosti kot celote (kar pojasni ceremonialne funkcije določenih pravil obnašanja).

III.

Na kakšen način pomenijo droge nevarnost za človeka individualno ali kolektivno, kot narod? V čem se uradno preganjane droge - posebno opij (heroin ipd.), kokain in marihuana - razlikujejo od drugih drog? In če so danes te droge tako zelo nevarne za človeštvo, kako da niso bile že tisočletja prej? Če bi razmislili o teh vprašanih, bi razumeli, da naše kulturno sprejete droge - predvsem alkohol, tobak in droge, ki učinkujejo na možgane in veljajo za psihoterapevtske - pomenijo dosti večjo grožnjo in povzročajo veliko očitnejšo škodo ljudem, kot jo prepovedane oz. "nevarne" droge.

Seveda obstajajo zelo kompleksni gospodarski, zgodovinski in religiozni razlogi, ki jih v tem kontekstu ne bom navajal, ki vplivajo na to, katere droge ljudje uporabljajo in katerih se izogibajo. Vendar ne glede na te zgodovinsko-kulturne faktorje in ne glede na farmakološke značilnosti "nevarnih drog", o katerih teče beseda, ostaja preprosto dejstvo, da teh drog nikomur ni treba uživati, če tega noče. To dejstvo pokaže "problem droge" povsem v drugačni luči kot uradna verzija. Uradno mnenje je, da "nevarne droge" predstavljajo zunanjo nevarnost za ljudi oziroma nevarnost, podobno naravni katastrofi, kot je denimo izbruh vulkana ali neurje. Iz te slike lahko izpeljemo, da je naloga moderne, znanstveno prosvetljene države, zaščititi svoje državljane pred takšno nevarnostjo, medtem ko je dolžnost državljanov, sprejeti to zaščito v blagor skupnosti.

Vendar t.i. "nevarne droge" ne predstavljajo takšne grožnje. Nevarnost "nevarnih drog" se precej razlikuje od nevarnosti, ki jo predstavljajo orkani ali kuge, bolj je podobna nevarnosti, ki jo za nekatere pomeni masturbacija ali svinjina. Problem je v tem, da nas določene grožnje - "naravne katastrofe" še posebej - postavljajo v položaj "pasivnih žrtev", medtem ko nas druge, na primer prepovedani spolni odnosi in hrana, postavijo v položaj "aktivnih žrtev", kar je le v primeru, če podležemo skušnjavi. Zaradi tega bo kakšnemu ortodoksnemu Židu skušnjava sendvič

s pršutom, katolik pa bo v skušnjavi, ali naj uporablja umetna zaščitna sredstva pred zanositvijo. Kljub temu pa svinjina ali kontracepcija nista "nevarnosti", pred katerima bi nas morala zaščititi država. Nasprotno, menimo, da je prosta izbira takšne hrane in takšnih kontracepcijskih pripomočkov naša pravica.

Danes ima t.i. "problem droge" - še predvsem v ZDA - več razsežnosti. V prvi vrsti gre za problem farmakoloških značilnosti drog, o katerih govorimo. Ta problem je tehnične narave: vsi novi praktični in znanstveni izumi ne le ponujajo rešitve starih problemov, ampak ustvarjajo tudi nove. Droge niso izjema. Na drugem mestu je problem, ki se človeku postavlja kot skušnjava, da bi uporabil nekatere droge, še posebej tiste, za katere velja, da človeku "dajo" užitek. Ta problem je tako moralen kot psihološki: nekatere droge nam nudijo nove načine skušnjav, ki se jih moramo naučiti premagati ali pa v njih zmerno uživati. Tretji problem je prohibicija nekaterih drog. Ta problem je delno politične in ekonomske narave ter delno moralne in psihološke narave. Prohibicija droge je, kakor smo že rekli, neke vrste grešni kozel; poleg tega pa ustvarja nove pravne, medicinske ali socialne probleme - probleme, ki se navezujejo na avtoritaro-prohibicionistično vmešavanje v tisto, kar ima večina za zasebno življenje.

Poleg vsega povedanega politika prohibicij drog generira široko paleto sicer nedosegljivih eksistenčno-ekonomskih opcij in priložnosti. Članom višjih in srednjih slojev daje vojna proti drogam možnost pridobitve samospoštovanja, javnega priznanja za radodarnost, smisla življenja, dela in denarja; ženam ameriških predsednikov denimo omogoča, da do svojih obdarovancev igranj vloge, ki so nekje na sredi med Božičkom in dr. Schweitzerjem, in zdi se, da bi se ti brez pomoči teh dam ne mogli odreči uživanju teh prepovedanih drog. Podobno daje zdravnikom in predvsem psihiatrom možnost, da zahtevajo posebne izkušnje za zdravljenje mitičnih bolezni, ki jih povzroča zloraba droge; tej zahtevi politiki in drugi nemudoma hitijo ustreči. Ti primeri predstavljajo le vrh ledene gore: ni treba naštevati vseh služb na področju "rehabilitacije" zasvojenecv in nam dobro znanih učinkov na gospodarstvo.

Za člane nižjih in najnižjih slojev je vojna proti drogam verjetno še bolj koristna; mladim brezposelnim ali nesposobnim za delo daje priložnost za preživetje, tako da se ukvarjajo z razpečevanjem drog - če pa se znebijo odvisnosti od drog, lahko postanejo svetovalci o tem problemu. Ljudem, sposobnim za delo in brez izkušenj, ponuja številne priložnosti organiziranja in vodenja infrastrukture imperija zlorabe drog. Končno vojna proti drogam ponuja osebam na vseh ravneh družbe priložnost za dramtiziranje svojega življenja, s tem da povzdigujejo svojo individualnost in se upirajo določenim modernim zdravniškim tabujem.

Pomen zavračanja pri t.i. zlorabi drog je resnično kar očiten. Jasno se kaže v različnih sodobnih subkulturnih upravičenih zavračanjih konvencionalnih ali legalnih drog in strastnem sprejemanju uporabe nelegalnih oz. nekonvencionalnih drog. Večna konfrontacija med avtoriteto in avtonomijo, stalna napetost med obnašanjem, ki temelji na pokornosti omejitvam, in svobodno izbiro lastne življenjske poti so temeljne snovi človeške morale in psihologije na odru, kjer nastopajo v glavnih vlogah droga in zakoni proti njej.

IV.

Za Američane sta svoboda govora in veroizpovedi temeljni pravici. Do leta 1914 je med temeljne pravice po njihovem mnenju sodila tudi svoboda prehranjevanja in uživanja mamil. Danes očitno ni več tako. Kaj se skriva za to usodno politično in moralno spremembo, ki se kaže v večinskem odklanjanju pravice do lastnega nadzora nad prehrano in uživanjem drog? Kako se je lahko to zgodilo, glede na očitno paralelnost med svobodnim izražanjem mnenja in državnim omejevanjem s cenzuro tiska ter glede na svobodo uživanja določenih snovi in njeno omejevanje z državnim nadzorom nad drogami?

Odgovor na navedena vprašanja lahko najdemo pretežno v tem, da je naša družba terapevska v istem smislu kot je bila srednjeveška španska teokratska. Tako kot moški in ženske v teokratski družbi niso verjeli v možnost ločitve cerkve od države, ampak so, nasprotno vneto podpirali njuno zvezo, tako mi, ki živimo v terapevtski družbi, ne verjamemo v možnost ločitve medicine od države in navdušeno podpiramo njuno zvezo. Cenzura drog izvira iz te ideologije, tako kot je cenzura knjig izvirala iz prejšnje. To pojasnjuje, zakaj so tako liberalci kot konzervativci (in mnogi drugi v tem imaginarnem centru) naklonjeni nadzoru nad drogami. Pravzaprav so v ZDA ljudje vseh veroizpovedi in političnih prepričanj, razen indeterministov, naklonjeni nadzoru nad drogami.

S političnega vidika so za ljudstvo in njegove vladarje droge, knjige in religiozna praksa enak problem. Država kot predstavnik določenega razreda ali dominantne etike se lahko odloči nekatere knjige, droge, religiozne prakse sprejeti, druge pa zavrne kot nevarne, pohujšljive, blazne ali diabolične. Takšna ureditev je bila v zgodovini značilna za večji del družb. Ali pa lahko država kot predstavnik ureditve, ki formalizira prevlado individualne izbire nad kolektivnim udobjem, jamči svoboden promet z drogami, knjigami in religioznimi praksami? Takšno stanje je bilo vedno značilno za ZDA, vendar danes ni več tako.

Ironija je, da v sodobnem t.i. svobodnem zahodnem svetu cenzura besede in slike v splošnem velja za politični in moralni anahronizem, ki ga zavračajo vsi politiki in intelektualci, medtem ko se s cenzuro drog dogaja ravno nasprotno. Argument, da ljudje potrebujejo državno zaščito, ko gre za nevarne droge, ne pa, ko gre za nevarne ideje, ni prepričljiv. Nihče ni prisiljen jemati drog proti svoji volji, tako kot nihče ni prisiljen brati knjig ali gledati slik, če tega ne želi. Glede na to, da si država lasti pravico kontrole nad takšnimi stvarmi, je to lahko samo z namenom podjarmiti državljane, ko jih kot otroke ščiti pred skušnjavami in ko jim, kot bi bili sužnji, preprečuje, da bi sami odločali o svojem življenju. Kako je lahko prišlo do tako nevšečnega stanja?

Danes velja mnenje, da je legitimna naloga države, da nadzoruje določene substance, ki jih uživamo, posebno t.i. psihoaktivne droge. Po tej teoriji mora država za blaginjo družbe poleg nadzorovanja nevarnih oseb nadzorovati tudi nevarne droge. Očitna nezadostnost te analogije je prikrita z dejstvom, da se enačita pojem nevarnih drog in pojem nevarnih dejanj. Tako ljudje "vedo", da nevarne droge vodijo k nevarnemu obnašanju in da je naloga države, da svoje državljane zaščiti pred narkotiki, tako kot jih ščiti pred tatovi in morilci. Težava je v tem, da so vsa ta domnevna dejstva

neresnična.

Jasno je, da se trditve, da sta heroin in kokain prepovedana zato, ker povzročata zasvojenost oziroma sta nevarna, ne da podpreti s konkretnimi dejstvi. Obstaja veliko drog, od insulina do penicilina, ki ne vodijo v zasvojenost, pa so vseeno prepovedane: dobite jih lahko samo na zdravniški recept. Poleg tega obstajajo mnoge druge droge, od strupov do orožja, ki so mnogo bolj nevarne kot narkotiki (posebno drugi), ki pa niso prepovedane. V ZDA lahko stopite v trgovino in odidete s pištolo, medtem ko to ne velja za barbiturate ali sterilne injekcijske igle. Te možnosti v resnici nimamo zato, ker bolj cenimo zdravniški paternalizem kot pravico do nabave in uporabe drog brez zatekanja k zdravniškim posrednikom.

Zato sem mnenja, da je problem zlorabe drog del naše socialne etike, ki sprejema "zaščito" in represijo, sklicujoč se na zdravje, podobno kot so ju sprejemale srednjeveške družbe, ker ju je opravičevala vera. Zloraba droge (kakeršno poznamo mi) je ena neizogibnih posledic zdravniškega monopola nad drogami, ki ga vedno znova terjata znanost in zakon, država in cerkev, profesionalci in laiki. Medtem ko je v preteklosti cerkev nadzorovala človekov odnos do Boga, danes medicina nadzoruje človekov odnos do svojega telesa. Odmik od pravil, ki jih je postavila medicina, danes imenujemo zloraba droge (ali vrsta "duševne bolezni") in je zato kaznovan z ustreznimi zdravniškimi sankcijami, imenovanimi zdravljenje.

Ni dvoma, da droge vplivajo na telo in duševnost v dobrem in slabem smislu. Zaradi tega potrebujemo zasebne in državne (kot menijo nekateri) prostovoljne asociacije, ki bi nas opozarjale na nevarnosti heroina, soli ali shujševalnih diet. Vendar pa je za naše t.i. zaščitnike eno "informirati" nas o tem, kar imajo za nevarne substance, in čisto nekaj drugega "kaznovati" nas, če se z njimi ne strinjamo ali pa se upiramo njihovim željam.

Človeštvo, po stari Cezarjevi formuli, potrebuje le dve stvari: *panem et circenses*, kruha in iger. In to drži še danes. Danes nas tovarne in kmetije zalagajo z obilico "kruha", medtem ko so droge in nadzor nad njimi naše "igre". Z drugimi besedami, današnja zaskrbljenost glede uporabe in zlorabe drog, skupaj s preganjanjem (ilegalnih) drog, zasvojenecv in razpečevalcev, najbolje razumemo kot posvetni ritual, ki zabava, privlači, spravlja v grozo in zadovoljuje današnje ljudi, enako kot so Rimljane privlačile in jim nudile zadovoljstvo gladiatorske igre.

Žal je modernemu človeku vojna proti drogam ponujala in še vedno ponuja tisto, kar se zdi, da si goreče želi: lažno usmiljenje in odkrito prisilo; psevdoznanost in resnični paternalizem; imaginarne bolezni in metaforična zdravljenja; oportunistično politiko in hlinjeno dvoličnost. Težko razumem, kako lahko ljudje, ki poznajo zgodovino, farmakologijo in temeljni človekov boj za samodisciplino in na videz enako močno potrebo po njeni zavrnitvi in podreditvi prisilni paternalistični avtoriteti - kako se lahko tak človek izogne zaključku, da je vojna proti drogam preprosto le še eno poglavje naravne zgodovine človeške neumnosti.⁵

⁵ Glej. C. Mackay, **"Nenavadni popularni prividi in množična norost (1841)"** (New York: Noonday Press, 1962).

V.

Mislim, da bi moralo samozdravljenje veljati za eno temeljnih pravic, enako kot veljata svoboda govora ali veroizpovedi, in da bi morali, namesto

⁶ "Ne strinjam se s tistim, kar pravite, toda do smrti bom branil pravico, da to poveste." V resnici te fraze, ki jo pripisujejo Voltairu, ni najti v nobenem njegovih del. Glej C. Morley, ed. **"Bartlett's Familiar Quotations"** (Boston: Little, Brown, 1951), str. 1168.

da razširjamo sezname ilegalnih drog, za vodilo sprejeti naslednjo parafrazirano Voltairovo maksimo: "Ne odobravam tega, kar jemlješ, toda do smrti bom branil Tvojo pravico, da to vzameš."⁶

Za konec je pomembno poudariti, da je vojna proti drogam najdaljša uradno napovedana vojna v tem nemirnem stoletju: traja dlje kot prva in druga svetovna vojna ter vojni v Koreji in Vietnamu skupaj in še vedno ji ni videti konca. Ker gre za vojno proti človeškim željam, v tej vojni ni mogoče zmagati v nobenem pomenu te besede. In ker imajo od nje največjo korist politiki, ki jo spodbujajo, moramo med njimi z vsemi silami poskusiti poiskati poštene in humane, ki bodo javnemu mnenju pomagali razumeti, da je mir boljši od vojne, četudi se "sovražnik" imenuje tako neumno, kot se sliši, "droge".

Prevedel Ivan Markovič

Profesor psihiatrije na New York State University in svetovno znan kot eden utemeljiteljev antipsihiatrije. Med njegovimi najbolj znanimi deli so *Mit o duševni bolezni* (1971), *Manipulatorji z norostjo* (1972), *Dehumanizacija človeka* (1974) in *Mit o drogi* (1974). Trenutno sodeluje s pomembnimi mednarodnimi revijami in dnevniki.